

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ



ПОГОДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Скрипник Світлана СКРИПНИК

"24" червня 2021 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Танклевська Наталія ТАНКЛЕВСЬКА

Протокол засідання кафедри
економіки та фінансів ХДАЕУ

від "24" червня 2021 року № 11

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ Й ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО»

Назва навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий) рівень

Освітня програма – «Економіка»

Спеціальність – 051 Економіка

Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»

1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни	Методологія й організація наукових досліджень та академічне письмо
Факультет	Економічний
Назва кафедри	Кафедра економіки та фінансів
Викладач	Танклевська Наталія Станіславівна – д.е.н., професор, зав. кафедри економіки та фінансів (лекції та практичні заняття) Варнавська Інна В'ячеславівна – к.пед.н., доцент, в.о. зав кафедри професійної освіти (практичні заняття з академічного письма)
Контактна інформація	<u>Танклевська Н.С.:</u> <u>Контактна інформація</u> ntanklevska@ukr.net n.s.tanklevska@ksau.kherson.ua +380506060622 <u>Варнавська І.В.:</u> <u>Контактна інформація</u> vav2005@gmail.com +380994890620
Графік консультацій	Танклевська Н.С. понеділок 14.00-16.00 (каб. 306), Варнавська І.В. вівторок 15.00-16.20 (каб.101)
Програма дисципліни	Програма вивчення навчальної дисципліни складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії спеціальності 051 Економіка.
Мова викладання	Українська

2. Анотація курсу

Анотація курсу	У межах цього курсу здобувачі вищої освіти продовжують формувати професійну науково-дослідну роботу та її місце в системі наукових знань, а саме устоювати науковий світогляд, творче мислення і науковий підхід до вирішення завдань практичної діяльності.
Інформаційний пакет дисципліни	http://dspace.ksau.kherson.ua:8888/course/view.php?id=628

3. Мета та завдання курсу

Мета викладання дисципліни	<u>Мета викладання дисципліни</u> полягає у формуванні компетентностей й навичок з методології, методичного, науково-дослідного й організаційного забезпечення науково- дослідної роботи, а також удосконалення знань й вмінь з академічного письма.
Завдання вивчення дисципліни	<u>Завдання вивчення дисципліни</u> передбачає теоретичну підготовка здобувачів третього рівня вищої освіти з питань: сутності і категорій методології наукових досліджень; організації процесу наукового дослідження; вибору об'єктів наукового дослідження; застосування теоретичних та емпіричних методів дослідження; застосування методик дослідження, їх змісту і принципів розробки; планування науково-дослідних робіт;

	<p>розроблення етапів та форм процесу наукового дослідження; діалектики як системи принципів, законів і категорій; специфіки наукового пізнання; типології методів наукового пізнання; сутності понять синергетики і евристики; змісту та структури процесу наукового дослідження; формування та обґрунтування наукових гіпотез; оволодіння традиційними та сучасними інноваційними методами проведення досліджень; оформлення результатів наукових досліджень та впровадження їх у практику; інформаційного забезпечення процесу наукового дослідження; академічної доброчесності; академічного письма.</p> <p>Результатом вивчення дисципліни «Методологія й організація наукових досліджень та академічне письмо» є набуття практичних навичок і умінь щодо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вибору об'єктів та методів наукового дослідження; - пошуку та аналізу різноманітних джерел інформації; - проведення наукових досліджень систем і процесів наукового менеджменту; - застосування сучасних методик та методичних прийомів у наукових дослідженнях; - планування і організування наукових експериментів; - застосування автоматизованих систем обробки інформації у наукових дослідженнях; - оформлення результатів науково-дослідної роботи; - застосування норм академічної доброчесності; - створення спеціалізованих фахових наукових чи навчальних текстів. <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:</p> <p>знати: набуття практичних навичок і умінь щодо вибору об'єктів та методів наукового дослідження; пошуку та аналізу різноманітних джерел інформації; проведення наукових досліджень систем і процесів менеджменту; застосування сучасних методик та методичних прийомів у наукових дослідженнях; норм академічної доброчесності й академічного письма.</p> <p>уміти: формувати культуру та навички проведення досліджень, впровадження їх результатів у практику діяльності організацій; планування і організування наукових експериментів; формування опитувальних анкет; застосування автоматизованих систем обробки інформації у наукових дослідженнях; оформляти результати науково-дослідної роботи; застосовувати норми академічної доброчесності й академічного письма.</p>
--	--

4. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності здобувача вищої освіти, сформовані в результаті вивчення курсу	
Інтегральна	Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки у професійній та дослідницько-інноваційній діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань з сучасних економічних процесів та їх застосування у професійній практиці.
Загальні	<ul style="list-style-type: none"> - ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, формування системного наукового та загального культурного світогляду, морально-етичних цінностей, дотримання академічної етики; - ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, дотримання правил

	<p>академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ЗК 3. Здатність працювати в міжнародному середовищі, представляти результати наукових досліджень українською та іноземною мовою для комунікації і взаємодії в рамках міжнародної академічної спільноти усно і письмово; - ЗК 5. Здатність до аргументованого обґрунтування власних поглядів та гіпотез, генерувати нові ідеї (креативність) на межі предметних галузей і здійснювати власні дослідження, демонструвати творчий та інноваційний потенціал в дизайні й синтезі рішень та в розробці проєктів; - ЗК 6. Здатність передавати і поширювати наукові знання, діяти на основі етичних кодексів і професійної етики науковця; - ЗК 8. Здатність застосовувати отримані філософсько-світоглядні знання при вирішенні професійних проблем та осмислення їх впливу на розвиток сучасного світу, розуміння сучасних тенденцій і закономірностей розвитку науки.
Спеціальні (фахові)	<ul style="list-style-type: none"> - ФК 1. Здатність формувати науковий світогляд у сфері економіки з можливістю інтеграції знань з різних наукових сфер та застосуванням системного підходу. - ФК 2. Знання сучасних соціально-економічних систем, основних концепцій, теорій, моделей та інструментарію економічних досліджень. - ФК 3. Здатність до виконання наукових досліджень у сфері економіки на відповідному фаховому рівні, досягнення наукових результатів, що створюють нові знання, для розв'язання актуальних проблем. - ФК 4. Здатність обирати методи, необхідні для досягнення поставленої мети дослідження та приймати науково обґрунтовані рішення у професійній діяльності. - ФК 5. Здатність методологічно грамотно здійснювати наукове дослідження, інтерпретувати його результати, аналізувати, розробляти та впроваджувати рекомендації щодо управління можливими сценаріями розвитку проблемної ситуації. - ФК 6. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та іноземною мовами; - ФК 8. Вміння аналізувати зв'язки та взаємний вплив соціальних та економічних факторів розвитку держави і суспільства, розвитку та управління економікою. - ФК 9. Здатність застосовувати сучасний інструментарій прикладного аналізу економічних даних, використовувати інформаційні системи обробки економічної інформації, впровадження та застосування відповідного програмного забезпечення.
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН	<ul style="list-style-type: none"> - ПРН 1. Мати теоретичні знання з економіки, соціально-економічних систем і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій. - ПРН 2. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також

	<p>методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері економіки з метою досягнення економічної та соціальної ефективності в умовах глобалізації та невизначеності;</p> <p>- ПРН 4. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу великих масивів даних та/або складної структури, програмне забезпечення та інформаційні системи;</p> <p>- ПРН 6. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень, теоретичні та практичні проблеми економіки державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних наукових виданнях;</p> <p>- ПРН 8. Вміти орієнтуватися в складних філософських проблемах сучасної науки і способах їх вирішення; застосовувати філософські принципи та концепції при здійсненні наукового дослідження.</p> <p>- ПРН 9. Розуміти особливості міждисциплінарних взаємодій, характерних для сучасної науки і філософії, особливості філософсько-світоглядних засад, сучасних тенденцій, напрямків і закономірностей розвитку вітчизняної науки в умовах глобалізації й інтернаціоналізації.</p> <p>- ПРН 10. Вміти застосовувати науковий (діловий) стиль викладання матеріалів наукових досліджень українською та іноземними мовами, правила оприлюднення результатів своїх досліджень.</p>
--	--

5. Місце навчальної дисципліни у структурі освітньої програми

Рік викладання	1
Семестр	1
Курс	1 курс
Обов'язкова компонента / Вибіркова компонента	Обов'язкова компонента
Пререквізити	Навчальна дисципліна базується на знаннях таких дисциплін: «Основи наукових досліджень», «Філософія», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Маркетинг», «Соціологія», «Аналіз господарської діяльності», «Економетрика».
Постреквізити	Знання можуть бути використані при написанні дисертаційної роботи, проведення іншого виду наукової діяльності.

6. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів / годин	3.0
Лекції	12 год.
Практичні / Семінарські	12 год.
Лабораторні	-
Самостійна робота	66 год.

Форма підсумкового контролю	екзамен
------------------------------------	---------

7. Технічне та програмне забезпечення / обладнання

Технічне та програмне забезпечення	Кабінет № 102 (70,0 м ²)
Обладнання	Настінна дошка, багатофункціональний телевізор рідкокристалічний S65UYD20D Smart, інструктивно-методичні матеріали

8. Політика курсу

Загальні вимоги	Здобувачі вищої освіти повинні планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал. Активно працювати під час практичних занять, брати участь в обговорення дискусійних питань та кейсів, повною мірою долучатись до активних форм навчання. Заохочується робота у наукових гуртках, підготовка тез доповідей та участь у конференціях, підготовка та публікація наукових статей, участь у конкурсах наукових робіт та інше.
Політика щодо дедлайнів і перескладання	Письмові роботи, надані з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання пропусків відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. Процедура відпрацювання попушених занять з об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування). Не запізнюватись на заняття. Дотримуватись техніки безпеки. Завчасно ознайомлюватись з темою практичної роботи. Пропущенні заняття відпрацьовувати у встановлений викладачем час.
Політика щодо виконання завдань	Позитивно оцінюються відповідальність, старанність, креативність, фундаментальність. Під час підготовки до практичних занять та виконання самостійної роботи необхідно спиратись на конспект лекцій та рекомендовану літературу. Водночас вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення тем дисципліни.
Академічна доброчесність	Роботи здобувачів є виключно оригінальним дослідженням чи міркуванням. Будь-яке списування або плагіат (використання, копіювання підготовлених завдань та/або розв'язання задач іншими здобувачами) тягне за собою анулювання зароблених балів. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час підсумкового контролю, виконання контрольних робіт заборонено. Списування під час контрольних, тестових робіт та протягом іспиту заборонено.

9. Структура курсу

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				
			годин				балів
			лк	лаб.	сем. / пр.	СР	
Змістова частина 1. Методологія й організація наукових досліджень							
1	Лекція 1	Види наукових досліджень. Поняття методології та типології методів дослідження.	2				
	П.Р.1	Дослідити та обґрунтувати поняття про діяльність людини: пізнавальну (гносеологічну), аксіологічну, праксіологічну. Розглянути науку як результат і особливий вид пізнавальної діяльності людини. Розглянути науку як систему знань. Наукознавство та його основні розділи. Визначити поняття, зміст, мету і функції науки. Розглянути форми організації та управління наукою в Україні. Основні ознаки наукового дослідження. Системність, доказовість та теоретичність наукового дослідження. Розглянути взаємозв'язок філософії і методології соціальних наук. Специфіка соціального пізнання. Логіка та методологія наукового дослідження. Поняття системного, комплексного та цілісного підходу в науковому дослідженні.			1		5
	С.Р.1	Самостійне опрацювання теоретичних питань та виконання завдань				8	2
2	Лекція 2	Емпіричні та теоретичні методи наукового дослідження.	2				
	П.Р.2	Розглянути суть спостереження зовнішніх ознак явищ, абстрагування та узагальнення. Охарактеризувати основні методи проведення наукових досліджень. На прикладі багатовікового дослідження вільного падіння тіла сформувати математичну модель. Визначити сфери її застосування. Дати визначення термінам порівняння і вимірювання. Гіпотези, що підтвердились. Дослідження на моделях. Види моделювання. Обґрунтувати доцільність використання системного підходу і системного аналізу при дослідженні складних об'єктів.			1		5
	С.Р.2	Самостійне опрацювання теоретичних питань та виконання завдань				8	2
3	Лекція 3	Структура дослідження: обґрунтування актуальності теми дослідження, його мети і завдання	2				
	П.Р.3	Засвоєння порядку обґрунтування суб'єкта та об'єкта наукового			2		5

		дослідження. Дослідження як відображення і як творчість. Дослідити об'єктивне та суб'єктивне в гносеологічному образі. Розкрити поняття актуальності дослідження та визначення ступеня його наукової розробки. Визначення об'єкта, предмета, теми дослідження. Попереднє ознайомлення з літературою та визначення головних напрямків дослідження. Збирання і відбір інформації для проведення дослідження.					
	С.Р.3	Самостійне опрацювання теоретичних питань та виконання завдань				10	2
4	Лекція 4	Розробка та експериментальна перевірка обраної моделі, головних ідей та концептуальних положень, що покладені в основу дослідження	2				
	П.Р.4	З'ясування впливу світової фінансової кризи на соціально - економічний розвиток окремих країн світу та України			1		5
	С.Р.4	Самостійне опрацювання теоретичних питань та виконання завдань				10	2
5	Лекція 5	Оформлення та впровадження результатів наукових досліджень	2				
	П.Р.5	Вивчити матеріально-технічне та фінансове забезпечення наукової діяльності. Оцінка ефективності наукових досліджень. Ефективність наукових досліджень. Поняття ефекту та ефективності наукових досліджень. Суть економічних розрахунків результатів НДР. Комплексна наукова цільова програма. Її структура. Концепція та її основні завдання			2		5
	С.Р.5	Самостійне опрацювання теоретичних питань та виконання завдань				10	2
Всього за змістовою частиною 1			10		7	46	35
Змістовна частина 2. Організація наукової діяльності							
6	Лекція 6	Академічна доброчесність	2				
	П.Р.6	Вивчити поняття та етичні принципи академічної доброчесності. Законодавство України про запобігання плагіату. Визначення поняття академічного плагіату та його види. Способи запобігання та протидії академічному плагіату. Огляд програм, спрямованих на виявлення плагіату.			1		5
	С.Р.6	Самостійне опрацювання теоретичних питань та виконання завдань				10	2
7	П.Р.7	Вивчити поняття академічного письма та його характеристика. Поняття академічної грамотності та її структура. Знати суть та особливості понять «науковий стиль», «науковий текст», «академічна комунікація», «академічне письмо: інтегральне та диференційне».			4		6
	С.Р.7	Самостійне опрацювання теоретичних питань та виконання завдань				10	2

Всього за змістовою частиною 2	2		5	20	15
Всього	12		12	66	50
Додаткові бали					10
Екзамен					40

10. Форми і методи навчання

Лекція	Методи навчання, які використовуються: словесні, наглядні, пояснювально-ілюстративні, аналітичні, дослідницькі. Активізація навчально-пізнавальної діяльності здобувачів здійснюється через застосування таких форм навчання, як: проблемні лекції, лекції теоретичного моделювання; презентації навчальних матеріалів, виконаних творчих завдань, рефератів, есе; застосування наочних матеріалів; моделюючі вправи, розв'язування творчих задач та завдань; консультації (настановні, контрольні, проблемні); написання наукових завдань.
Практичні /Семінарські	Презентації, демонстрація, обговорення, аналіз конкретних ситуацій, дискусія, бесіди, дебати, кейс-методи, метод «мозкового штурму» тощо.
Лабораторні	-
Самостійна робота	Самостійна робота полягає в опрацюванні матеріалу лекцій, а також в підготовці до практичних (семінарських) занять, виконанні тренувальних тестів, написання рефератів, есе, пошуку інформації з літературних джерел і мережі Internet та проведенні елементів наукової роботи. Наукова робота здобувачів здійснюється у роботі гуртків, підготовці та виступах на наукових студентських конференціях, написанні статей.

11. Система контролю та оцінювання

Поточний контроль
Використовують наступні методи контролю: усний, письмовий, комбінований, дискусійний. Тестовий контроль, перевірка творчих завдань, оцінка за активність здобувачів на заняттях, тези виступів на конференціях, участь у конференціях, публікація статті та тез, створення презентацій.
Підсумковий контроль за змістовою частиною
Опитування
Підсумковий контроль
Основні методи контролю знань здобувачів: за окремою змістовою частиною: - усна перевірка (опитування, розв'язання проблемних ситуацій тощо) на практичних заняттях, враховуючи, що рівень підготовки здобувача вищої освіти науково-освітнього рівня доктора філософії відображає систематичність його самостійної роботи над курсом (7 занять × 1 бал = 7 балів); - тестова перевірка за темами дисципліни (7 тем × 1 бал = 7 балів);

- практична перевірка - розв'язання задач, вправ (7 робіт × 2 бали = 14 балів);
 - захист рефератів, доповідей (2 роботи × 3 бали = 6 балів);
 - виконання і захист ІНДЗ (6 бали).
 - виконання підсумкової контрольної роботи (1 робота × 10 балів = 10 балів).
 - до 10 додаткових балів за участь у неформальній освіті, участь у конференціях, проходження стажування тощо.
 Поточний контроль: загальна (максимальна) сума балів за змістові частини – 50; загальна (максимальна) сума балів, з урахуванням додаткових балів - 60.
 Здобувач вищої освіти науково-освітнього рівня доктора філософії може бути допущений до іспиту, якщо він має позитивні оцінки за підсумками кожної із змістових частин.
 Підсумковий контроль: письмовий екзамен – загальна сума балів – 40.
 Максимальна кількість - 100 балів.
 Основні вимоги до контролю знань наведені у Положенні про оцінювання знань здобувачів ВО ХДАЕУ.

Розподіл балів з дисципліни «Методологія й організація наукових досліджень та академічне письмо»

Поточне оцінювання і контроль змістових частин (бали)							Додаткові бали	Екзамен	Сума
Змістова частина 1			Змістова частина 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			
7	7	7	7	7	7	8	10	40	100

12. Шкала оцінювання

Шкала рейтингу ХДАЕУ	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

13. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна література	<ol style="list-style-type: none">1. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с2. Важинський С. Є., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.3. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.4. Швець Ф. Д. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Віче : НУВГП, 2016. 151 с.5. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. К.: Кондор, 2016. - 192 с.6. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.7. Академічне письмо: навч. посібник / Уклад. Ревуцька С.К., Зінченко В.М. Кривий Ріг, 2019. 130 с.
Додаткова	<ol style="list-style-type: none">1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ. 2017. 169 с.2. Галаєва Л. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень. К.: НУБіПУ, 2014. 94 с.3. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень : Навчальний посібник, 2015. 541 с.4. Кременовська І.В. Плагіат у наукових публікаціях: методи виявлення та викорінення. Наука України у світовому інформаційному просторі. Вип. 11. К. : Академперіодика, 2015. С. 60-66.5. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. К., 2016. 61 с.6. Танклевська Н. С., Ярмоленко В.В. Методичні підходи до визначення сутності та класифікації страхування. <i>Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal</i>. 2017. Vol. 3. No. 4. с.147–159.7. Танклевська Н.С., Синенко О.О. Методичні підходи до формування й оцінки фінансового механізму аграрних підприємств. <i>Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal</i>. 2016. Vol. 2. No.2. с. 57-66.8. Dharmapalan B. (2012). <i>Scientific Research Methodology</i> / B. Dharmapalan. Alpha Science. 250 p.9. Prathapan K. (2019). <i>Research Methodology for Scientific Research</i>. Dreamtech Press. 272 p.10. Peterson Jennifer (2019). <i>An Analysis of Academic Dishonesty in Online Classes</i>. Mid-Western Educational Researcher. Volume 31, Issue 1. P. 24–36.11. Khine M.S. (2012). <i>Advances in Nature of Science Research: Concepts and Methodologies</i>. Springer. 268 p.12. Sutherland-Smith Wendy. <i>Plagiarism, the Internet, and student learning: improving academic integrity</i>. New York. Routledge. 2008. 224 p.13. Sowton C. (2012). <i>50 steps to improving your academic writing: Study book</i> / Sowton Chris Garnet Education.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>
5. Офіційний сайт Державної статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Репозитарій ХДАЕУ. URL: <http://dspace.ksau.kherson.ua/>